

Van edelhert tot bedelhert

Hetgeen door de heer C. Sipkes onder bovenstaande titel in *Natura* van november 1967 wordt gezegd ten aanzien van het uitzetten van fazanten in 'één onzer nationale parken' geeft een dusdanig verwrongen beeld van de werkelijke gang van zaken, dat ik mij geroepen voel hierop te reageren.

Het is mij met zekerheid bekend welk nationaal park door de heer Sipkes wordt bedoeld. Het heeft een totale oppervlakte van bijna 1300 ha. Door het gewraakte uitzetten zou, indien daar geen andere maatregelen tegenover staan, dit betekenen, dat er per 13 ha één fazant bij zou zijn gekomen. Zou die ene vogel meer op die oppervlakte een merkbare invloed kunnen hebben? Een 'normale' stand, zoals die de laatste decennia wordt gehandhaafd, bedraagt in de herfst ± 1 fazant per 0,8 ha en in het vroege voorjaar (dus na de jacht) ± 1 fazant per 2 ha. Maar bovendien is het totale aantal fazanten in het nationale park door het uitzetten niet vermeerderd. De laatste jaren werden er op vele plaatsen degeneratie-verschijnselen waargenomen. De oorzaak hiervan is te zoeken in het teveel sparen van hennen, waardoor het percentage overjarige vogels te groot werd. Derhalve werd besloten om in 1966 en 1967 een extra groot aantal hennen weg te schieten en deze te vervangen door fazanten van elders. Een soort bloedverversing dus, waardoor het totale aantal fazanten stellig niet groter is geworden.

De heer Sipkes spreekt over *te* grote aantallen: wat is te groot? Beschikt de schrijver over gegevens waaruit blijkt welk aantal fazanten voor dit terrein maximaal toelaatbaar is? Of moeten terwille van de geneugten der botanici alle dieren (dus niet alleen de fazanten) die kiemplanten eten, zoveel mogelijk worden verdelgd? Hoe en door wie zal worden bepaald of de 'fauna in evenwicht gehouden wordt ten opzichte van de vegetatie'?

Dat er in het bedoelde nationale park fazanten zijn die uit de hand eten is inderdaad juist. Dat dit komt doordat fazanten uitgezet zijn is pertinent onjuist omdat die vogels (uiteraard) op plaatsen zijn uitgezet waar zij niet verontrust konden worden door wandelaars. Het is logisch dat vogels op plaatsen, waar veel publiek komt, een grote mate van hun schuwheid voor de mens afleggen. Dat doen niet alleen de fazanten: op de speelterreinen en de kampeerplaatsen zijn vrijwel het gehele jaar fazanten, wilde eenden, kuifeenden, mezen, merels enz. te vinden, die zich heel weinig schuw gedragen. Direct bij de ingangen zijn altijd enkele fazanten, die zover gaan, dat ze uit de hand durven eten. Die dieren worden zeer beslist niet geschoten.

Ik begrijp niet wat men tegen vogels heeft die niet schuw zijn voor mensen. Voor de bezoekers is het een grote attractie. Steeds meer wordt de nadruk gelegd om b.v. door z.g. bezoekerscentra, het grote publiek meer belangstelling voor de natuur bij te brengen. Zou de aanwezigheid van een paar prachtige levende fazantenhanen bij de ingang niet minstens evenveel effect hebben? Of meent de heer Sipkes dat dit verkeerd natuurgenoet is? Zijn fazanten alleen maar mooi als ze slechts met heel veel moeite in de verte zichtbaar zijn?

Het is bekend dat grotere dieren als herten, reeën, varkens e.d. gevaarlijk kunnen worden wanneer zij de angst voor de mens hebben overwonnen, maar het gaat toch te ver om dit als argument te gebruiken tegen de aanwezigheid van een paar half-tamme fazanten bij de ingang van een nationaal park.

Tenslotte nog iets over de vermeende schade. Is het bekend hoeveel kiemplanten van meidoorns, eik e.d. door fazanten gegeten worden? Is (b.v. uit kroponderzoek) inderdaad gebleken, dat deze vogelsoort inderdaad een voorliefde heeft voor dit soort voedsel? Eten eenden en grote zaadetende vogels geen kiemplanten? Wie *verwonderde* zich in dit nationale park erover dat er 'zo weinig herstel was van afstervend bos ondanks geregelde myxomatose onder de konijnen'? Stellig niet de directie, het daar werkende personeel en andere deskundigen. Die weten nl. dat het massaal afsterven van bos het gevolg is van toenemende wateronttrekking en dus herstel niet te verwachten is zolang er ieder jaar meer water wordt gewonnen zonder dat daar extra aanvoer tegenover staat. Bovendien: het regelmatig voorkomen van myxomatosis houdt niet in dat er geen konijnenschade meer zou optreden. Direct na het eerste uitbreken van myxomatosis werd overal opslag van jong loofhout geconstateerd (ondanks een veel grotere fazantenstand dan thans aanwezig is) doch die werd enkele jaren later in een periode met langdurige vorst en sneeuw vrijwel geheel vernietigd door de konijnen. En dat die dieren veel eten is bekend uit zuiver wetenschappelijk onderzoek (per dag $\pm$ één kwart van hun lichaamsgewicht).

Commentaar van de heer Sipkes

In mijn artikel heb ik de Kennemerduinen niet genoemd.

De aantallen per ha zeggen mij weinig, wel het geringe herstel van het hout van berken en meidoorns in het lange gras, zoals dit meestal wel regeneratie van natuurlijk bos op de humusrijke bodem mogelijk maakt. Natuurlijk zijn de konijnen veel schadelijker dan fazanten, maar ook in de Kennemer Duinen is de vegetatie veel gaver geworden sinds de myxomatose is gekomen, ook al zijn er beurtjaren, zoals ook elders. Daar fazanten graag kiemplanten vernielen om de lobben te eten is de conclusie niet gewaagd, dat deze de hoofdoorzaak zijn van onvoldoende regeneratie van het hout.

Natuurlijk is niet uit te maken of de fazanten, die alle schuwheid afgelegd hebben, dezelfde zijn als de 'gepote'. Maar waar deze na het poten veelal lang gevoerd worden ligt de conclusie wel voor de hand. De mezen eten bij ons ook uit de hand, maar mezen zijn insecteneters, die door het weghalen van holle bomen schaarser zijn dan wenselijk is. Dit vacuum wordt nu opgevuld door nestkastjes op te hangen en door in de winter bij te voeren. Fazanten zijn echter exoten, ingevoerd om der wille van de jacht. Ook al eten deze wel insecten, het zijn in hoofdzaak planteneters en hun aantal wordt kunstmatig opgevoerd door het poten en door wegvangen van de natuurlijke vijanden (wezels, hermelijnen en bunsings). Zo krijgt men automatisch een verbroken evenwicht, zeker ongewenst in een terrein dat snakt naar herstel van de berkenbosjes, ook al zijn die verdwenen door de waterleiding en ook al bemoeilijkt het gedaalde grondwater het herstel. Kan in een duinterrein met hoge waterstand, zoals op Voorne, nog een zekere populatie-dichtheid van konijn en fazant worden geduld, is zelfs die van het konijn tot zekere hoogte wenselijk om in het belang van *Parnassia* e.d. al te sterk dichtgroeien van de valleien te voorkomen, in duinen met lage waterstand zou deze populatie-dichtheid lager moeten liggen.

Een gave vegetatie geeft weer levenskansen aan de dieren, die daarvan leven, een *evenwichtige* stand van konijn en fazant. Maar *de vegetatie is primair*.

Th. Vethaak

Bilaterale natuurparken

Omdat de natuur zich nooit aan politieke grenzen gebonden heeft, vindt men dus bijna altijd aan beide zijden van een grens hetzelfde landschapstype. Door hun positie als grensgebied zijn deze terreinen meestal onbebouwd en in vrij ongerepte staat. Toen men in Europa de grenzen nog sterk gesloten hield, werden sommige gebieden wel eens beschermd, maar dit stopte natuurlijk bij de grens. Niet altijd werd door het buurland een zelfde regeling getroffen. Was dit het geval, dan ontstond daar de beginfase van een bilateraal natuurpark.

Redenen (of: oorzaken?)

Tegenwoordig komen we tot hechtere Europese samenwerking en stellen onze landsgrenzen niet dat meer voor, wat ze een jaar of dertig geleden nog wel deden. Begrijpelijk dan ook, als deze eenwordingsgedachte zich ook in de natuurbescherming voortzet, vooral daar politiek nooit zo'n grote invloed heeft gehad op de natuurbescherming in West-Europa.

Als aan beide zijden van een grens een groot natuurgebied ligt, zullen twee beherende organisaties bijna het zelfde werk verrichten en waarom zou men dan niet een gezamenlijke beleidslijn volgen? Omgekeerd kan een grens ook de aanleiding zijn van het ontstaan van een natuurpark. Zo zien we thans zowel langs de Oost- als de Westduitse zijde van de grens nieuwe, zeer interessante natuurgebieden ontstaan.

Het samenwerken tussen twee landen om een bilateraal natuurpark te stichten, zou men ook kunnen zien als een poging om de vriendschappelijke betrekkingen tussen twee volkeren aan te tonen. Deze vriendschap komt o.a. naar voren in de vele grensfaciliteiten. Vaak kan men in het natuurpark eenvoudig de grens oversteken, ook op kleine voetpaden e.d.